

31 Mart 2024 Tarihli Mahallî İdareler Genel Seçimleri Değerlendirme Raporu

OY VE ÖTESİ

KISALTMALAR

298 Sayılı Kanun	:298 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun
31 Mart Seçimleri	:31 Mart 2024 tarihli Mahallî İdareler Genel Seçimleri
AB PARTİ	:Adalet ve Birlik Partisi
ABP	:Anadolu Birliği Partisi
ADP	:Aydınlık Demokrasi Partisi
AK PARTİ	:Adalet ve Kalkınma Partisi
ANAP	:Anavatan Partisi
AP	:Adalet Partisi
BTP	:Bağımsız Türkiye Partisi
CHP	:Cumhuriyet Halk Partisi
DP	:Demokrat Parti
DSP	:Demokratik Sol Parti
EMEP	:Emek Partisi
HAK-PAR	:Hak ve Özgürlükler Partisi
HDP	:Halkların Demokratik Partisi
HKP	:Halkın Kurtuluş Partisi
HÜDAPAR	:Hür Dava Partisi
MHP	:Milliyetçi Hareket Partisi
SAADET	:Saadet Partisi
TİP	:Türkiye İşçi Partisi
TKH	:Türkiye Komünist Hareketi
TKP	:Türkiye Komünist Partisi
TRT	:Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
YSK	:Yüksek Seçim Kurulu
YTP	:Yeni Türkiye Partisi

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	4
I. BÖLÜM	5
1.1. SEÇİM TAKVİMİNE İLİŞKİN GENEL DURUM	5
1.2. SEÇMEN KATILIMI	5
1.3. SİYASİ PARTİ VE BAĞIMSIZ ADAY KATILIMI	6
1.4. KAMPANYA KOŞULLARI	11
II. BÖLÜM	12
31 MART 2024: OY VE ÖTESİ VERİLERİYLE SEÇİM GÜNÜ VE ÖNCESİ	12
2.1. SEÇİM GÜNÜ ÖNCESİ	12
2.2. SEÇİM GÜNÜ	12
2.2.1. Seçim Sürecine Dâhil Olan Gönüllülerimize İlişkin Veriler	12
2.2.2. Çağrı Hattımıza İlişkin Bulgular	13
2.2.3. Tutanak Girişleri	14
a. Kesin Olan Resmi Verilere Göre %95 ve Üzeri Tek Taraflı Oy Kullanımı	15
2.2.4. Ülke Ortalamasının Üzerinde Seçime Katılımın Görüldüğü Sandıklar	18
2.2.5. Seçim Günü Gönderdiğimiz “Oy Verme İşlemine Hazırlık Süreci” Hakkındaki Geri Bildirim Anketine İlişkin Veriler	18
Grafik 5: Seçim Günü Görevlendirme	19
2.2.6. Seçim Sonrası Gönderdiğimiz Gönüllü Geri Bildirim Anketi	20
Grafik 7: Kayıt Süreci Memnuniyeti	21
Grafik 8: Eğitimlere Katılım	22
Grafik 9: Sandık Kurullarına Katılım	23
Grafik 10: Seçim Sürecindeki Sorunlar	24
Tablo 7: Seçim Sürecinde Yaşanan Sorunlar	25
Grafik 11: Sayım Sürecinde Yaşanan Sorunlar	25
Grafik 12: Sandık Kurulu Bilgi Seviyesi	26
III. BÖLÜM:	27
3.1. SEÇİM SONUÇLARINA İTİRAZLAR	27
3.2. VAN İL SEÇİM KURULUNUN KARARI	27
3.3. SEÇİM SONRASI DURUM	28
SONUÇ	30

31 Mart 2024 tarihli Mahallî İdareler Genel Seçimleri

Değerlendirme Raporu

GİRİŞ

Oy ve Ötesi Derneği olarak 2014 yılından bu yana, seçimlerin şeffaf ve hukuka uygun bir şekilde gerçekleşmesi ve seçmen iradesinin güvenilir ve doğru bir biçimde sandığa yansması için, seçim sürecinin çeşitli aşamalarında gönüllü olarak görev aldık. Görev aldığımız tüm seçimlerde, seçimlerin adil, güvenilir ve şeffaf olmasının sadece seçim günüyle sınırlı olmadığını, seçim süreçlerinin bir bütün olarak ele alınması gerektiğini vurguladık. Mevzuatın doğru uygulanması, seçmen kütüklerinin doğru ve şeffaf hazırlanması, seçim takviminin yeterliliği, kampanya finansmanı, medyaya erişimde fırsat eşitliği, devlet olanakları ile parti kaynaklarının ayrımı, kamu kurumları ve medya organlarının tarafsızlığı, tarafların seçmenlere eşit şartlarda görüşlerini iletebilmesi, toplantı ve ifade özgürlüğü ile sayım ve tutanak birleştirme süreçlerinin şeffaflığı gibi konuları içeren bütüncül bir değerlendirme yapılması gerektiğini ifade ettik. Seçmenlerin oy kullanmanın ötesinde demokratik süreçlerin bir parçası olmayı ve bu süreçlere aktif olarak katılmayı istediklerini gözlemleyerek, çalışmalarımızı bu doğrultuda gerçekleştirdik. Yaklaşık 10 yıl boyunca görev aldığımız 10 seçimden edindiğimiz birikimle, 31 Mart 2024 Mahallî İdareler Genel Seçimlerinde görev aldığımız 49 il ve sonuç tutanağı aldığımız Türkiye genelindeki kapsamındaki çalışmalarımızı ve bu çalışmaların sonuçlarını raporumuz ile kamuoyunun bilgisine sunarız.

I. BÖLÜM

1.1. SEÇİM TAKVİMİNE İLİŞKİN GENEL DURUM

31 Mart Seçimleri için YSK tarafından mevzuatta belirlenen maddelere uygun takvim planlaması yapılmış ve kamuoyuna duyurulmuştur. Yüksek Seçim Kurulunun [27/11/2023 Tarihli ve 2023/1531 Sayılı Kararı ve Eki 31 Mart 2024 Pazar Günü Yapılacak Olan Mahalli İdareler Genel Seçimlerinde Uygulanacak Seçim Takvimi](#) 01.12.2023 tarihli resmi gazetede yayınlanmıştır. Buna göre seçim takviminin başlangıç tarihi 01.01.2024 olarak kabul edilmiştir.¹

YSK, il, ilçe ve geçici ilçe seçim kurullarının görev ve yetkilerine dair 139 sayılı Genelge'yi 20.12.2023 tarihinde yayımlamıştır.²

02.01.2024 tarihinde seçime katılım gösterebilecek partiler ilan edilmiş, 04.01.2024 tarihinde ise seçmen listeleri askıya çıkmıştır.

03.03.2024 tarihinde kesin aday listeleri belirlenmiştir.

21.03.2024 tarihinde seçim propagandası yasakları başlatılmıştır.

¹ YSK, https://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/31Mart2024/SEC%C4%B0M_TAKVIMI.pdf

² YSK, <https://ysk.gov.tr/doc/karar/dosya/46637373/2023-1566.pdf>

1.2. SEÇMEN KATILIMI

206.845 sandıkta toplam 61.441.882 seçmen kaydı bulunmaktadır. Kadın seçmen sayısı 31.108.665 olup bu sayı tüm seçmenlerin yüzde 50,6'sını oluşturmaktadır. Erkek seçmen sayısı ise 30.378.737 olup seçmenlerin yüzde 49,4'ü erkek seçmenlerden oluşmaktadır. 1.033.011 adet seçmen ise ilk defa oy kullanmıştır.

31 Mart 2024 seçimlerinde, son 40 yılda yapılan mahalli idareler yerel seçimlerindeki en düşük 2. katılım oranı gözlemlenmiştir.³

Tablo 1 : Seçmen Katılım Oranları

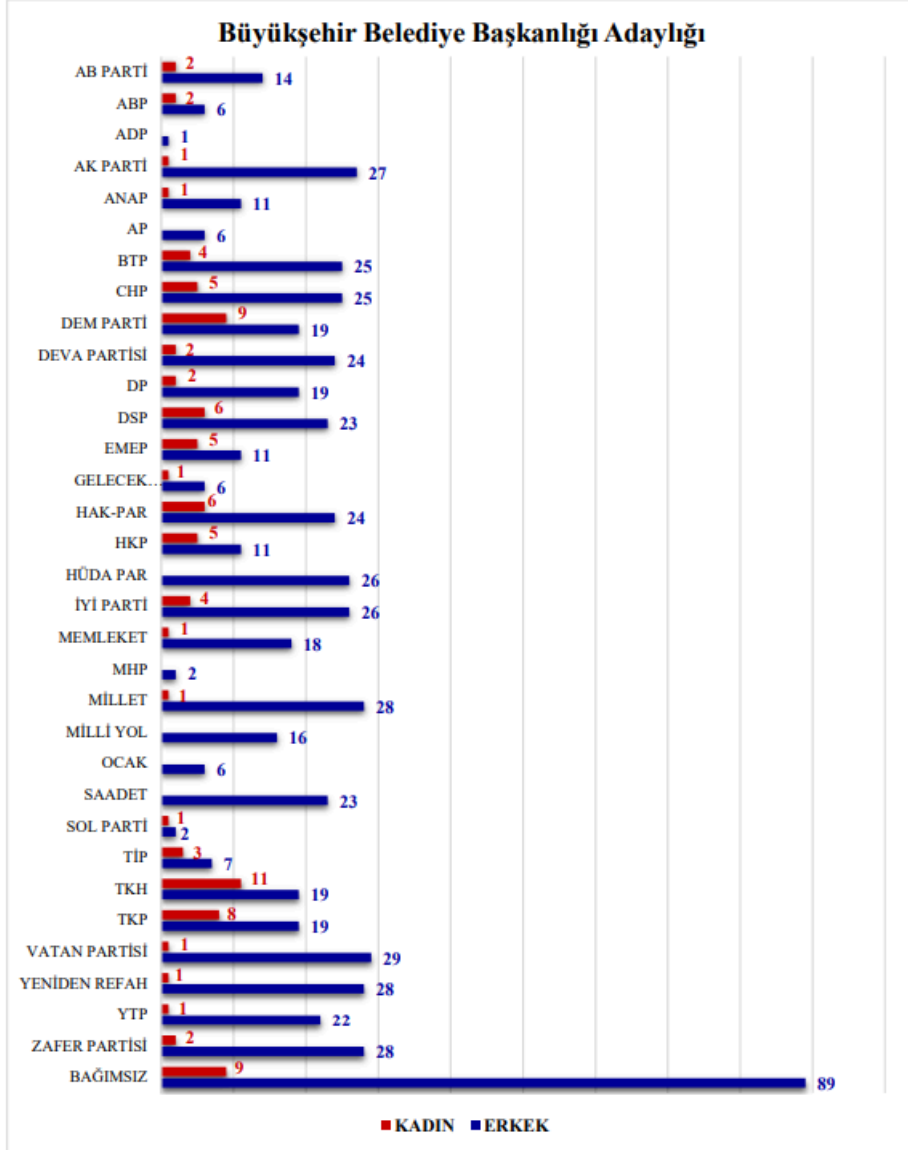
Yerel Seçim Yılları	Katılım Oranları
1984	91,1
1989	81,5
1994	92,2
1999	86,9
2004	76,3
2009	85,2
2014	88,9
2019	84,5
2024	78,1

1.3. SİYASİ PARTİ VE BAĞIMSIZ ADAY KATILIMI

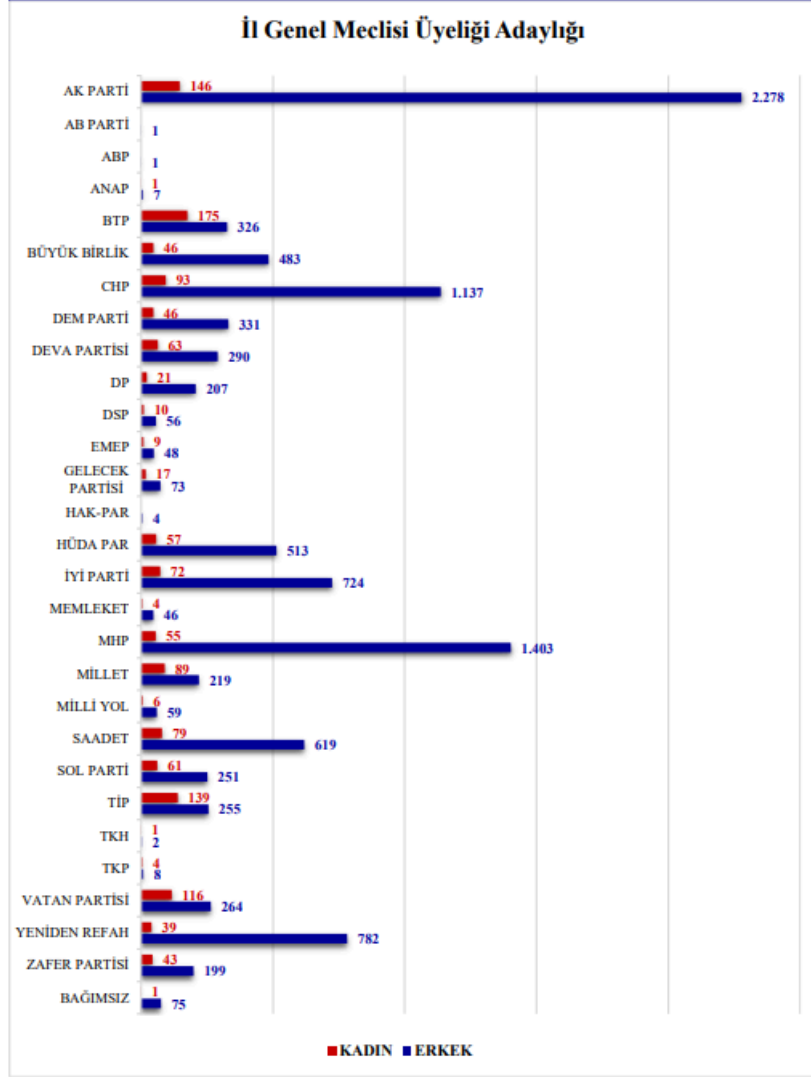
YSK, 31 Mart 2024 Seçimlerine katılan siyasi parti ve bağımsız aday sayılarını; Büyükşehir Belediye Başkanlığı Seçimi, İl Genel Meclisi Üyeliği Seçimi, İlçe Belediye Başkanlığı Seçimi, İlçe Belediye Meclisi Üyeliği Seçimi, Belde Belediye Başkanlığı Seçimi ve Belde Belediye Meclisi Üyeliği Seçimi'ne ilişkin olmak üzere adayların cinsiyet dağılımını da gösterir şekilde internet sitesinde yayımlamıştır.

³ YSK, https://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/31%20MART%202024%20MAHALI%20C4%B0%20C4%B0DARELER%20B%C3%9CLTEN%C4%B0_08_7_2024.pdf

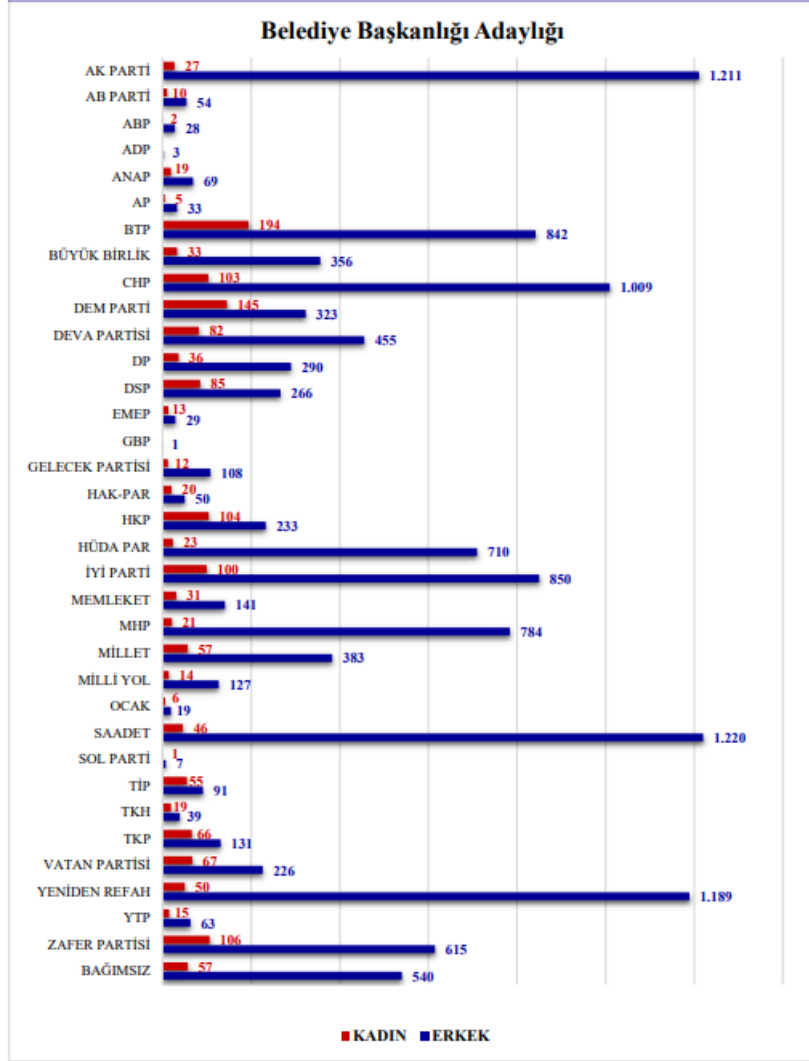
Grafik 1: Partilere Göre Büyükşehir Belediye Başkan Adayları

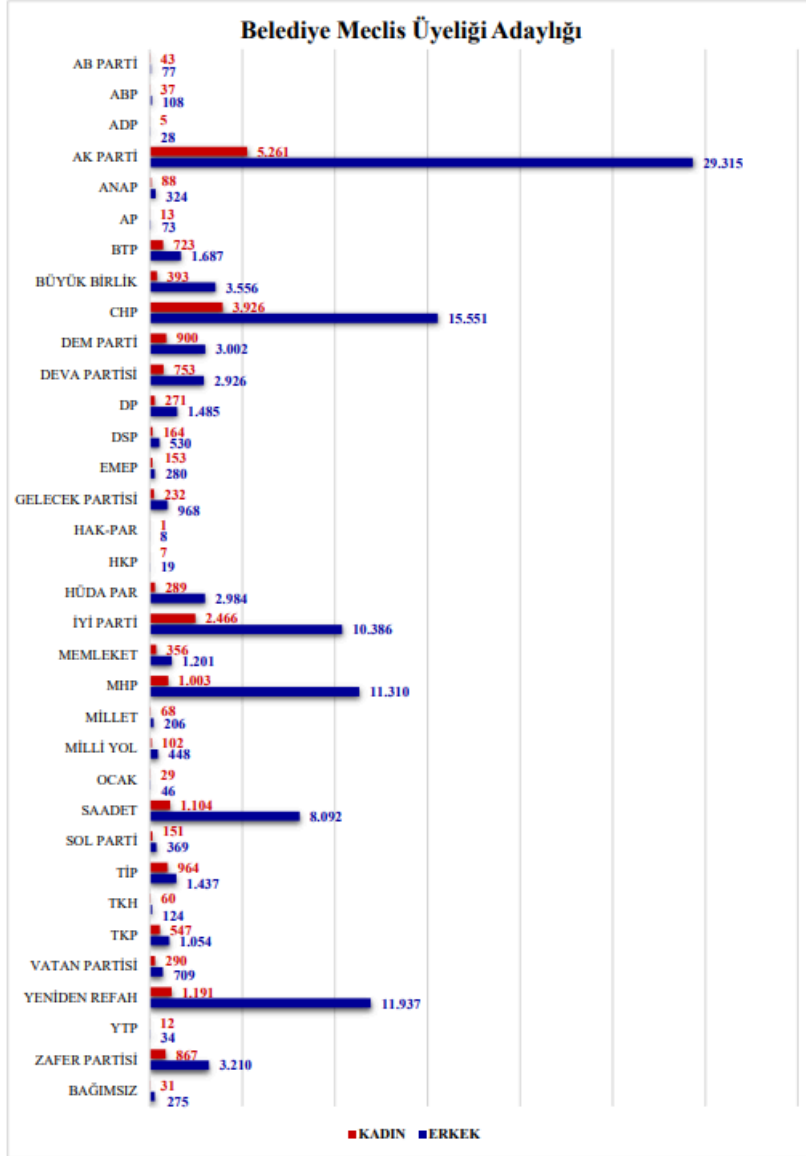
Grafik 2: Partilere Göre İl Genel Meclisi Üyeliği Adayları

Grafik 3: Partilere Göre Belediye Başkanlığı Adayları

Grafik 4: Partilere Göre Belediye Meclis Üyeliği Adayları

1.4. KAMPANYA KOŞULLARI

298 Sayılı Kanun madde 55/B’de yer aldığı üzere “*Seçime katılan siyasi partiler ve bağımsız adaylar; seçim propaganda süresinin sona ermesine kadar, yazılı basında ilan ve reklam yoluyla veya internet sitesi açarak sözlü, yazılı veya görüntülü propaganda yapabilirler.*”

Mevzuat, seçim hukukunun temel ilkeleri olan eşitlik, serbestlik, dürüstlük ilkelerine uygun olarak, medyanın seçim kampanyalarına tarafsız ve adil süre dağılımlarıyla yer vermesi gerektiğini öngörmektedir. Medyada fırsat eşitliğinin takip edilmesi doğrudan derneğimizin faaliyetleri kapsamında yer almadığından daha önceki raporlarımızda verilerinden faydalandığımız Uluslararası Şeffaflık Derneği, 31 Mart 2024 seçimlerine ilişkin raporunda⁴ bu bilgiye yer vermemiştir. Aynı raporda 272 adet Kamu Kaynaklarının Tarafı Kullanımı, 132 adet Demokrasiye Aykırı Eylem ve Açıklama, 11 adet Tarafsızlık İhlali raporlanmış olması Türkiye’de seçim dönemlerinde Parti ve adayların adil koşullarda propaganda yapabilmesi konusunda eşitsizlikler olduğunu altını çizmektedir.

⁴ Uluslararası Şeffaflık Derneği, https://seffalik.org/wp-content/uploads/2024/04/Secim-2024_Izleme.pdf

II. BÖLÜM

31 MART 2024: OY VE ÖTESİ VERİLERİYLE SEÇİM GÜNÜ VE ÖNCESİ

2.1. SEÇİM GÜNÜ ÖNCESİ

- 3 haftada, Türkiye çapında toplam 41 kez yüz yüze eğitim gerçekleştirdik. Bu eğitimlerde 3000'den fazla katılımcıya Sandık Güvenliği Eğitimi verilmiştir.
- Gönüllü sandık gözlemciliği kayıtlarını açtığımız tarihten itibaren internet sitemiz 72.000 kez ziyaret edilmiştir.
- 10 Şubat 2024 - 30 Mart 2024 tarihleri arasında, sosyal medya platformlarımızda hem gönüllü sayısını arttırma, hem seçim mevzuatı ve süreçlerine dair bir bilgilendirme kampanyası yürütülmüştür. Bu amaç doğrultusunda, X (Twitter) platformunda yaptığımız 56 paylaşım toplam **570.000** görüntülenme, Instagram'da yaptığımız 67 paylaşım **595.000** görüntülenme sayısına ulaşmıştır.
- Gönüllü kayıtlarımızı aldığımız ve tutanak girişlerini sağladığımız sistemlerimize kayıtları açtığımız 26 Şubat 2024 tarihinden itibaren toplamda 19.027 gönüllü kayıt olmuştur.
- Gönüllü sandık gözlemcilerine yönelik çevrimiçi eğitim videolarımız ve seçmenlere yönelik hazırladığımız toplam 15 çevrimiçi eğitim videomuz yaklaşık 43.000 kez izlenmiştir.

2.2. SEÇİM GÜNÜ

2.2.1. Seçim Sürecine Dâhil Olan Gönüllülerimize İlişkin Veriler

- 31 Mart 2024 seçimlerinde derneğimiz operasyonel olarak etkili olacağını düşündüğü **49 ilde** seçim gözlemciliği yapmaya karar vermiştir. Bu iller tüm Büyükşehirler, 12 adet depremden etkilenen ilimiz ve Oy ve Ötesi gönüllülerinin daha önceki seçim verilerine bakılarak gönüllü katılımının daha yüksek ve verimli olduğu illerdir. Seçilmiş olan illerdeki toplam sandık sayısı ülke genelindeki sandıkların %85'ine tekabül etmektedir.
- 31 Mart günü 6.500'ü aşkın gönüllümüz ve 200'ün üzerinde avukat ile 49 ilde sandık başındaydık. Gönüllülerimiz, seçim gününün hukuka uygun olarak gerçekleşmesi için gerekli durumlarda şikâyet ve itiraz yoluna başvurdu.
- 31 Mart 2024 günü, sandık süreçlerine katkı sunmak ve sandık başında yer alan tüm görevli ve gönüllüleri bilgilendirmek amacıyla sadece bu gün X (Twitter) platformunda yaptığımız 42 paylaşım toplam **783.000** görüntülenmeye, Instagram'da yaptığımız 42 paylaşım ise toplamda **255.000** görüntülenmeye ulaştı.

2.2.2. Çağrı Hattımıza İlişkin Bulgular

Şimdiye kadar gönüllü görev aldığımız tüm seçimlerde olduğu gibi, 31 Mart günü de saat 05.00'ten itibaren Oy ve Ötesi gönüllülerinin ve gönüllü avukatlarının yer aldığı toplam 25 kişi ile hem Oy ve Ötesi Gönüllülerinden hem de seçim günü görev alan tüm vatandaşların sorularını içeren çağrılarını kabul ettik. Gün içinde yaklaşık 240 çağrı cevapladık ve arayanlara hukuki destek verdik. Konularına göre tasniflendiğinde çağrı hattımıza Türkiye'nin çeşitli illerinden ulaşan çağrılarda öne çıkan sorunlar aşağıdaki şekildedir:

- Siyasi parti gözlemcilerinin, binaya ve/veya sandık çevresine (sınıfa) alınmaması,
- Sandık çevresinde yeterli sayıda veya hiç gözlemci bulunmaması,
- Sandık kurulunda yeterli sayıda kurul üyesi bulunmamasına rağmen kurulun eksik sayıda üye ile oluşturulması,
- Sandık kurulu başkan ve üyelerinin oy kullanımı sırasında herhangi bir sebeple seçmen ile birlikte oy verme kabinine girmesi,
- Oy kabinine telefon veya görüntü kaydedici cihazla girilmesi,
- Zarfların açılması ve oyların sayım dökümü esnasında, hesaba katılmayan pusulalar ile geçersiz zarf ve pusulaların mevzuata aykırı tespiti,
- Seçmenlere kimlik tespiti yapılmaksızın oy kullanılması nedeniyle mükerrer oy kullanılması veya yanlış sandıkta oy kullanılması veya doğru sandıkta oy kullanılmakla birlikte yanlış yere imza atılması,
- Seçim yasaklarına aykırı olarak seçim propagandası yapılması,
- Bazı sandık kurullarının sandık sonuç tutanaklarını, sayım-döküm aşaması tamamlanmadan imzalaması,
- Siyasi parti gözlemcileri ile seçmenlerin, sayım ve döküm işlemlerini izlemeye alınmaması ve/veya binalardan çıkarılması.
- Sandık seçmen listesine kayıtlı olmayan seçmenlerin 142 görev belgesi ile oy kullanmasına ilişkin süreçler,
- Kolluk kuvvetlerinin görev alanına ilişkin belirsizlikler,
- Yanlış sandıkta oy kullanma,
- Oy pusulalarının büyük olması nedeniyle zarfların kapanamaması ve pusulaların sandığa atıldıktan sonra zarflardan düşmesi,
- Muhtarlık seçimi prosedürleri ve seçim türünden bağımsız olarak sandık sonuç tutanaklarının düzenlenmesindeki zorluklar

2.2.3. Tutanak Girişleri

Temel işlevi sandık sonuç tutanağı kaydı almak olan tutanak.oyveotesi.org web sitesi aracılığı ile tüm mobil cihazlar üzerinden ve internet tarayıcısı olan bilgisayarlardan yüklenen fotoğraflar ile o sandıkta oy alan partilerin oy sayılarını Oy ve Ötesi bilişim altyapısına iletilmesi sağlandı.

İlgili web sitesine girişte cep telefonu numarası doğrulanarak giriş sağlandığından gelen tutanak fotoğrafları büyük ölçüde doğru verilere ulaşmamızı sağlamış ve olası doğru olmayan, art niyetli bilgi gönderimi bu sayede engellenmiştir. tutanak.oyveotesi.org web sitesinin altyapısı ve güvenlik doğrulama uygulamaları sayesinde usulsüz sayım sonucu içeren tutanakların sistemden ayırt edilerek ihtiyaç halinde aksiyon alınması için veri tabanına kaydedildi. (5)

Geliştirdiğimiz tutanak.oyveotesi.org tutanak sistemine 2 Nisan 2024 saat 11.00'e kadar toplam 27.615 tutanak yüklenmiştir. Oy ve Ötesi gönüllülerinden toplam 26.470 okunaklı tutanak toplanmıştır. Kalan 1.145 tutanak ise fotoğraf kalitesinin düşüklüğü, yanlış veri girişi gibi sebeplerle onaylanamamıştır. Okunaklı tutanaklardan 23.542 adedi yapay zekâ sistemimiz tarafından yüzde 88 başarı oranı ile otomatik olarak kontrol edilmiştir. Otomatik olarak kontrol edilemeyen 2.928 tutanak ise gönüllülerimiz tarafından manuel olarak tek tek işlenmiştir. Bu şekilde elde ettiğimiz veriyi kısa itiraz süreçlerine destek olmak ve şeffaflığa katkı sağlamak için açıklanan veriler ile karşılaştırdık. Bulduğumuz tutarsızlıkları, talep eden siyasi partilere itiraz süreleri dolmadan önce bildirdik.

Geçmiş seçimlerde kullanılan “T3 (Türkiye Tutanak Teyit) Sistemi”nde sahadan gönderilen tutanaklar gönüllüler tarafından, görsel veriden sayısal veriye dönüştürülerek kayıt altına alınıyordu. tutanak.oyveotesi.org sisteminde ise tutanaklarda yer alan sayısal veriler doğrudan sahada yer alan gönüllülerimiz tarafından sisteme girilmiştir. Bu sayede sistemin toplam verimliliği artırılarak gönüllü işgücü kullanımı daha etkili hale getirilmiştir. Sistem altyapısı ve kurgulanan güvenlik önlemleri ile uygun olmayan kullanımların önüne geçilmiştir.

Sayısal verisi girilen ve girilmeyen sandık bilgileri gönüllülerin tutanak.oyveotesi.org sitesine girişlerinde bilgilerine sunulmuştur.

Teyit edilen tutanağa ait sayısal veri, ilgili sandığa ait YSK tarafından açıklanan kesin olmayan sayısal veri ile karşılaştırılmış ve arada herhangi bir fark var ise bu fark, itiraz süresi içerisinde, talep eden siyasi partilerle paylaşılmıştır.

a. Kesin Olan Resmi Verilere Göre %95 ve Üzeri Tek Taraflı Oy Kullanımı

Tablo 2- Kesin olarak yayınlanan YSK verilerine göre, kullanılan geçerli oyların %95'i ve fazlasının **Büyükşehir Belediyesi seçimleri** için tek bir parti adayına verildiği sandıkların dökümü

Siyasi Parti İsmi	Partinin %95 ve Üzeri Oy Aldığı Sandık Sayısı	Alınan Toplam Oy
AKP	105	13760
CHP	102	18918
DEM	74	11374
DEVA	1	64
HÜDAPAR	4	937

Tablo 3- Kesin olarak yayınlanan YSK verilerine göre, kullanılan geçerli oyların %95'i ve fazlasının **Belediye Başkanlığı seçimleri** için tek bir parti adayına verildiği sandıkların dökümü

Siyasi Parti İsmi	Partinin %95 ve Üzeri Oy Aldığı Sandık Sayısı	Alınan Toplam Oy
AKP	126	20152
BBP	1	1
CHP	90	16233
DEM	91	14050
DEVA	1	64
Hüdapar	4	946
İYİP	1	59
MHP	12	2324
YRP	50	8153

Tablo 4- Kesin olarak yayınlanan YSK verilerine göre, kullanılan geçerli oyların %95'i ve fazlasının Belediye Meclis Üyeliği seçimleri için tek bir parti adayına verildiği sandıkların dökümü

Siyasi Parti İsmi	Partinin %95 ve Üzeri Oy Aldığı Sandık Sayısı	Alınan Toplam Oy
AKP	112	16816
BBP	1	2
CHP	86	13699
DEM	92	13398
DEVA	1	64
Hüdapar	9	1249
İYİP	1	53
MHP	35	2582
YRP	41	7087

Tablo 5- Kesin olarak yayınlanan YSK verilerine göre, kullanılan geçerli oyların %95'i ve fazlasının Belediye Meclis Üyeliği seçimleri için tek bir parti adayına verildiği sandıkların dökümü

Siyasi Parti İsmi	Partinin %95 ve Üzeri Oy Aldığı Sandık Sayısı	Alınan Toplam Oy
AKP	29	2999
CHP	88	8927
DEM	36	4141
DEVA	3	417
İYİP	3	122
MHP	8	303
YRP	1	54

Tablo 6- Kesin olan YSK verilerini baz alarak yaptığımız analiz sonucuna göre **Büyükşehir Belediyesi, Belediye Başkanlığı, İl Genel Meclis Üyeliği, Belediye Meclis Üyeliği** seçimleri için %95 ve üzeri seçmen katılımı

%95 ve Üzeri Seçmen Katılımı			
Seçim Türü	Sandık Sayısı	Toplam Seçmen Sayısı	Toplam Kullanılan Oy
Büyükşehir Belediye	854	1.630.271	1.586.840
Belediye Başkanlığı	9154	1.806.412	1.754.670
İl Genel Meclis Üyeliği	5441	841.116	815.668
Belediye Meclis Üyeliği	9191	1.800.015	1.748.282

2.2.4. Ülke

Ortalamasının Üzerinde Seçime Katılımın Görüldüğü Sandıklar

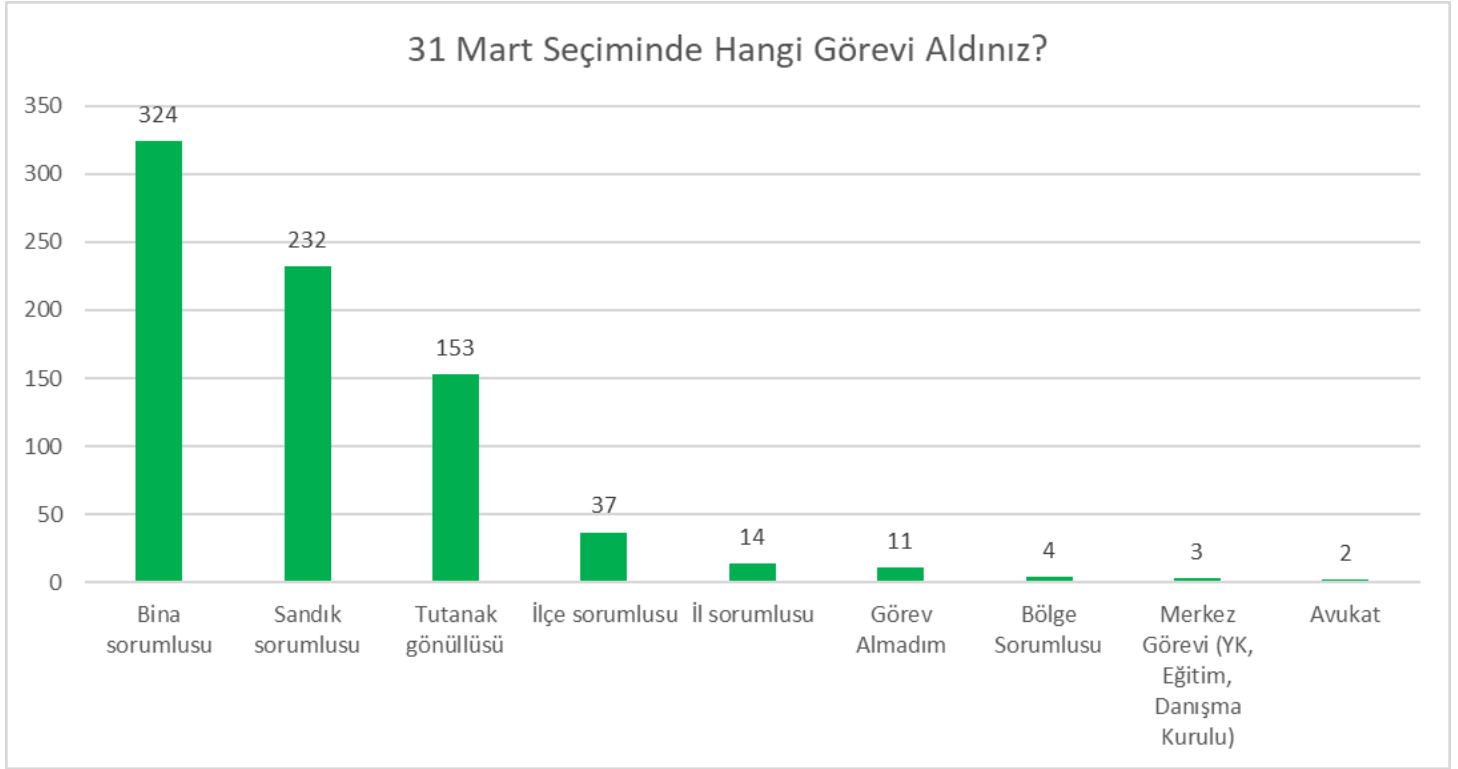
Kesin olan YSK verilerini baz alarak yaptığımız analiz sonucu büyükşehir seçimi için toplam 1.586.840 oyun kullanıldığı 8.543 sandıkta, ilçe belediyesi seçimi için ise toplam 1.754.704 oyun kullanıldığı 9.156 sandıkta, ilgili sandıklarda kayıtlı bulunan seçmenlerin yüzde 95’inden fazlasının oy kullandığı tespit edilmiştir.

Türkiye’de seçime ortalama katılım oranının üzerinde katılımın gerçekleştiği bu sandıklarla ilgili, YSK'nın duyurduğu kesin sonuçları kullanarak yaptığımız analiz çalışmasında bu tip sandıkların ülke genelinde 892 ilçede karşımıza çıktığını gördük.

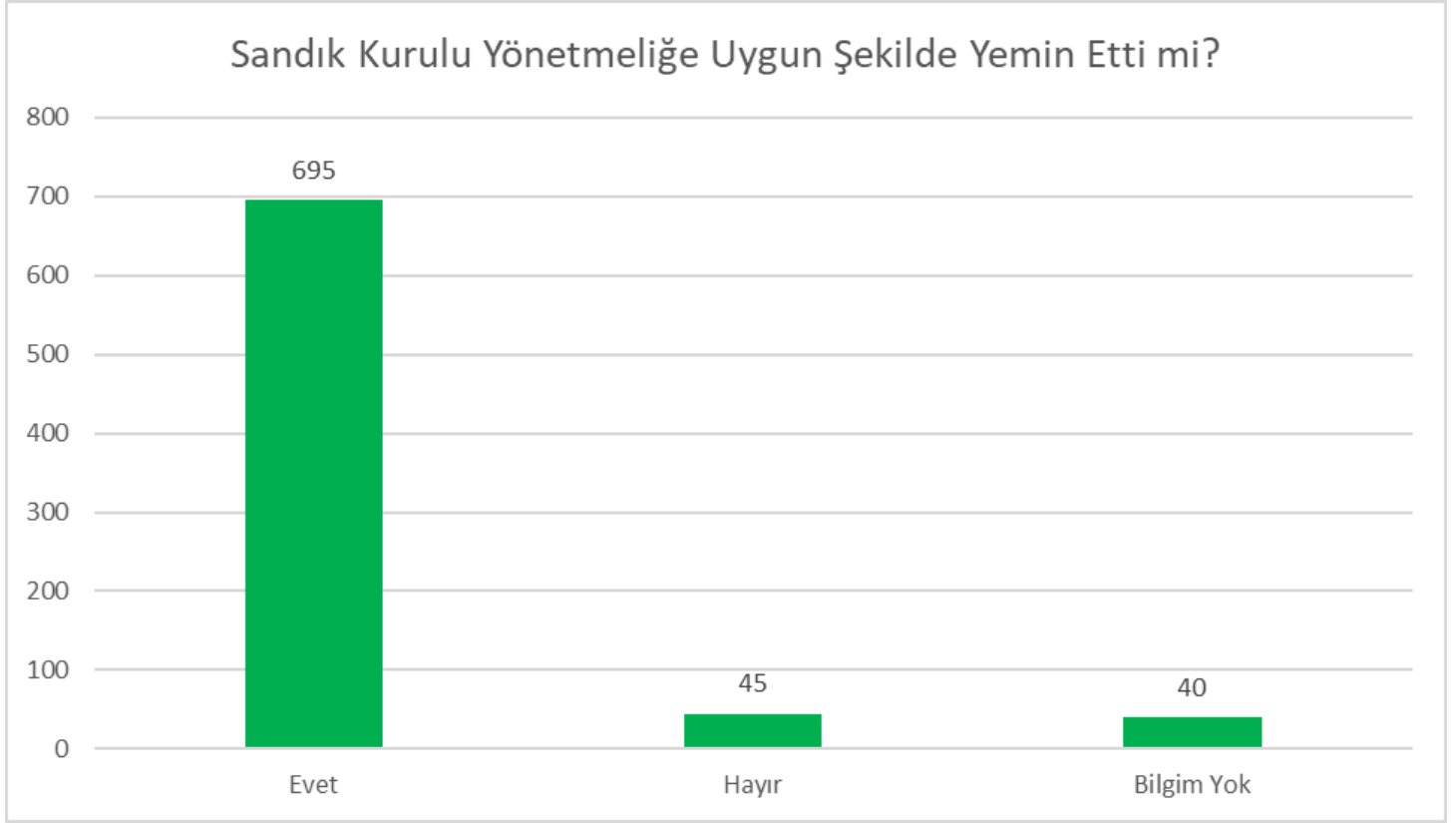
2.2.5. Seçim Günü Gönderdiğimiz “Oy Verme İşlemine Hazırlık Süreci” Hakkındaki Geri Bildirim Anketine İlişkin Veriler

31 Mart günü, görev aldığımız tüm il ve ilçelerde bulunan gönüllü sandık gözlemcilerine geri bildirim anketi gönderdik. Bu anketi cevaplayan 780 kişinin verdiği yanıtların dağılımı aşağıda yer alan grafiklerdeki gibidir.

Grafik 5: Seçim Günü Görevlendirme

Grafik 6: Sandık Kurulu

2.2.6. Seçim Sonrası Gönderdiğimiz Gönüllü Geri Bildirim Anketi

Daha önceki seçimlerde olduğu gibi bu seçimde de geri bildirimlerin toplanıp analiz edilmesi için, seçim günü sonunda gönüllülerin Oy ve Ötesi'nde gönüllülük sürecini ve seçim sürecini değerlendirmeleri amacıyla bir anket hazırlayıp gönderdik.

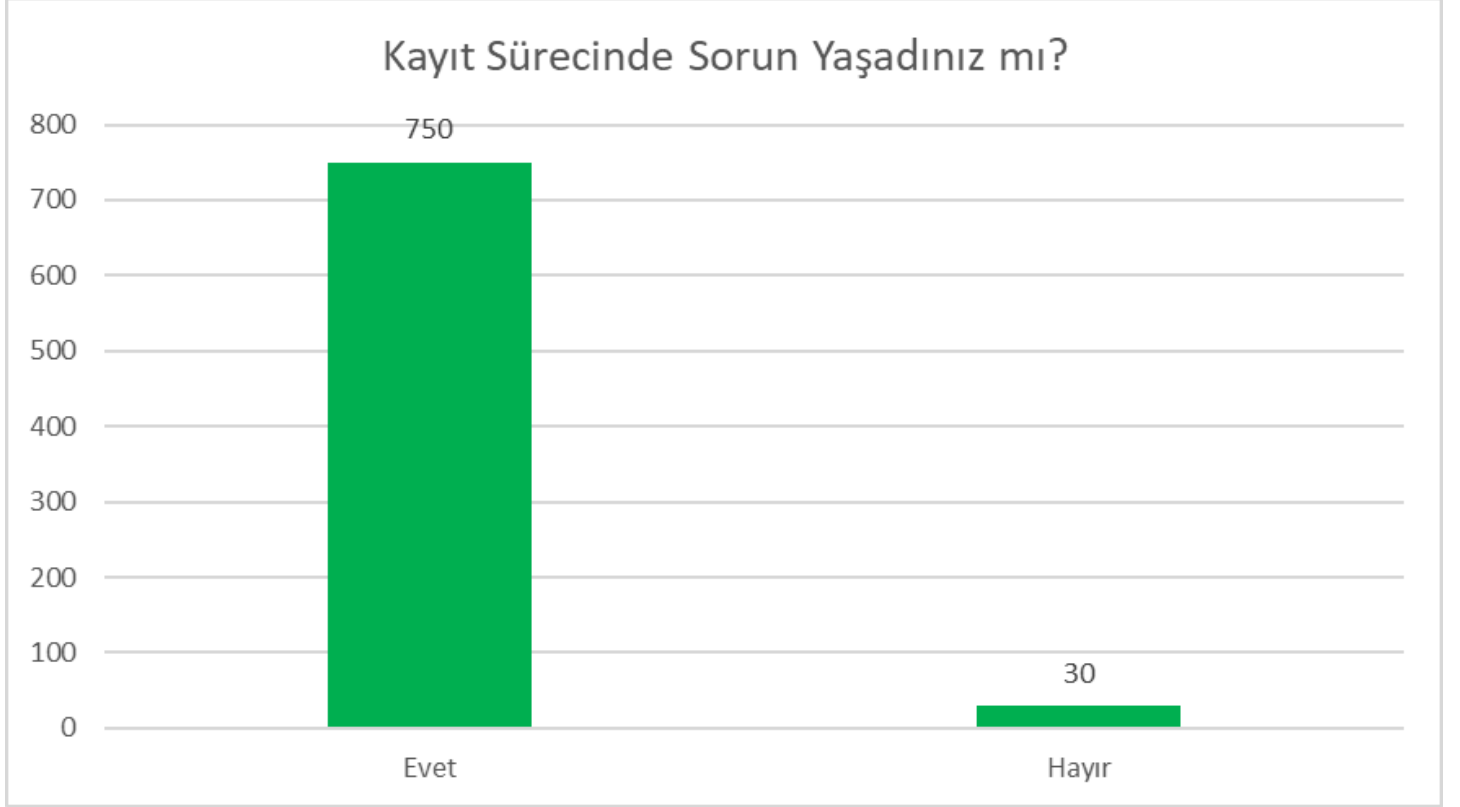
Anket, çoğunluğu çoktan seçmeli ve küçük bir kısmı da açık uçlu sorulardan oluşan bir soru formu üzerinden gerçekleştirilmiş, hem bilgisayar üzerinden hem de akıllı telefonlardan erişilebilecek şekilde tasarlanmıştır.

Katılımcılardan, seçime hazırlık aşaması, oy verme aşaması ve seçim sonrası sayım-döküm aşamasına yönelik değerlendirme yapmasını istediğimiz 20 soruluk anketi 31 Mart'ta görev alan tüm gönüllülerimize gönderdik.

Ankete toplam 780 gönüllü katılmış olup bu gönüllülerin Türkiye'nin farklı bölgelerine dağılımı, Oy ve Ötesi gönüllü kayıtlarının bölgelere dağılımı ile örtüştüğünden; ankete verilen cevaplar ağırlıklandırılmaksızın, olasılık örnekleme varsayılarak analiz edilmiştir.

Grafik 7 uyarınca Oy ve Ötesi'nin kayıt süreçlerini değerlendiren gönüllülerimizin yüzde 96'sı hiç bir sorun yaşamadan kayıt sürecini tamamladığını yüzde 4'lük kısmı da kayıt sırasında sorun yaşadığını ifade etmiştir.

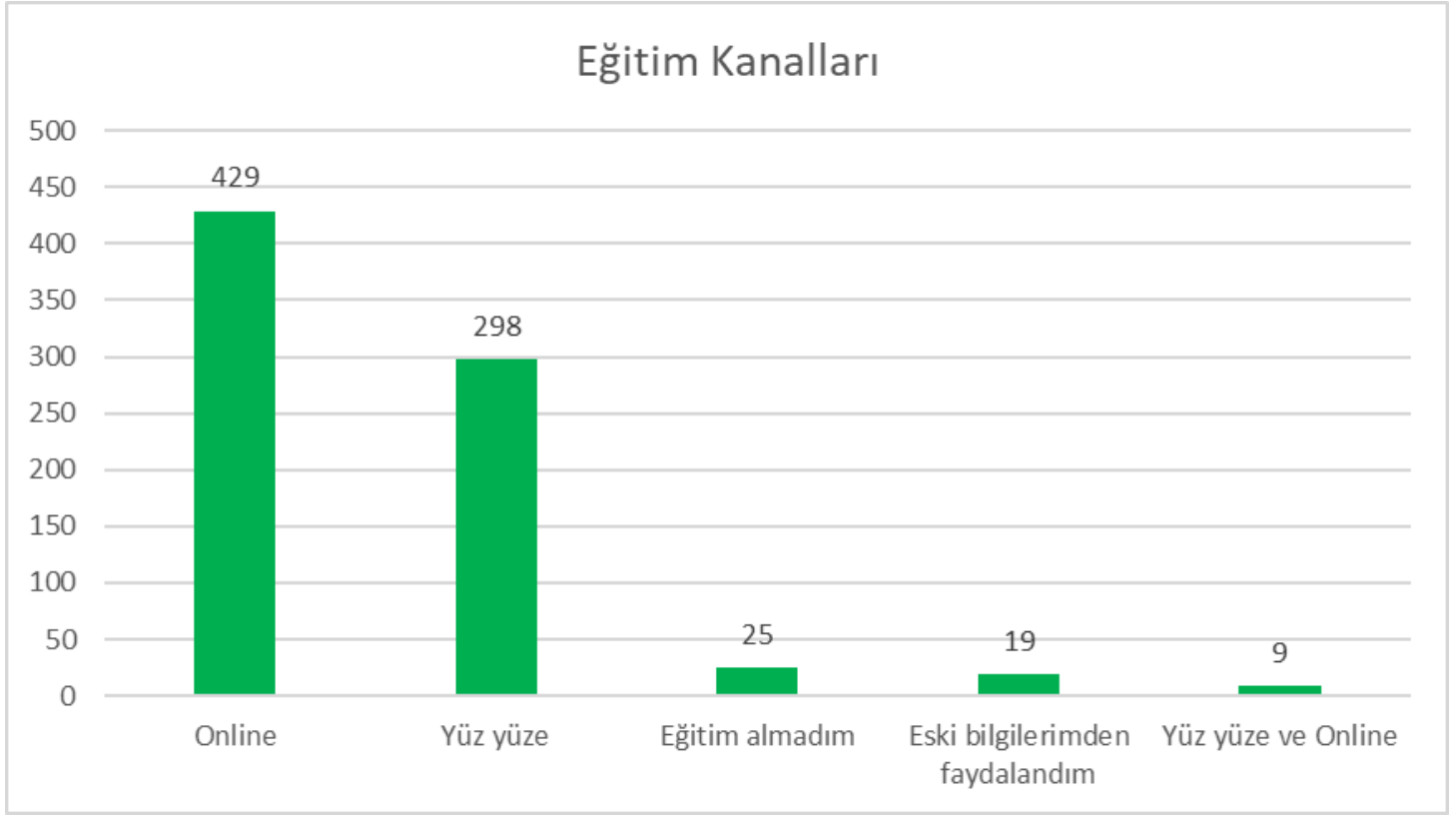
Grafik 7: Kayıt Süreci Memnuniyeti

Gönüllülerin daha çok ihtiyaç duyulan bölgelerde, daha etkin görevlendirilmesi amacıyla; kayıt web sitemiz üzerinden ikamet edilen ilçeden başka bir ilçeye atanma seçeneği bir önceki seçimde olduğu gibi 31 Mart Seçimleri'nde de sunulmuştur.

Bu seçimde de daha önceki seçimlerde olduğu gibi gönüllülere farklı şekil ve formatlarda sandık başı eğitimleri sunulmuş; gerek sosyal medya gerekse e-posta ile yapılan iletişimlerle birden fazla mecradan bu eğitimleri almaları tavsiye edilmiştir. Grafik 4'de ankete katılan ve olasılık örneklem özellikleri taşımaları sebebiyle tüm gönüllülerimizi yüksek oranda temsil ettiği saptanan gönüllülerin bu farklı eğitim kanallarını ne ölçüde kullandığı bilgisi yer almaktadır. Buna göre bu seçimde en popüler eğitim kanalı yüzde 55'lik tercih edilme oranı ile çevrimiçi eğitimler olmuştur. Yüzde 38'lik oranla çevrimiçi eğitimlerden sonra en çok tercih edilen eğitimler gönüllülerin buldukları il ve ilçelerde toplu olarak yapılan yüz yüze eğitimler olmuştur. Yüzde 1 oranındaki gönüllümüz hem online hem yüz yüze eğitimlere birlikte katılmış yüzde 3 oranındaki gönüllümüz eski bilgilerinden faydalanmıştır.

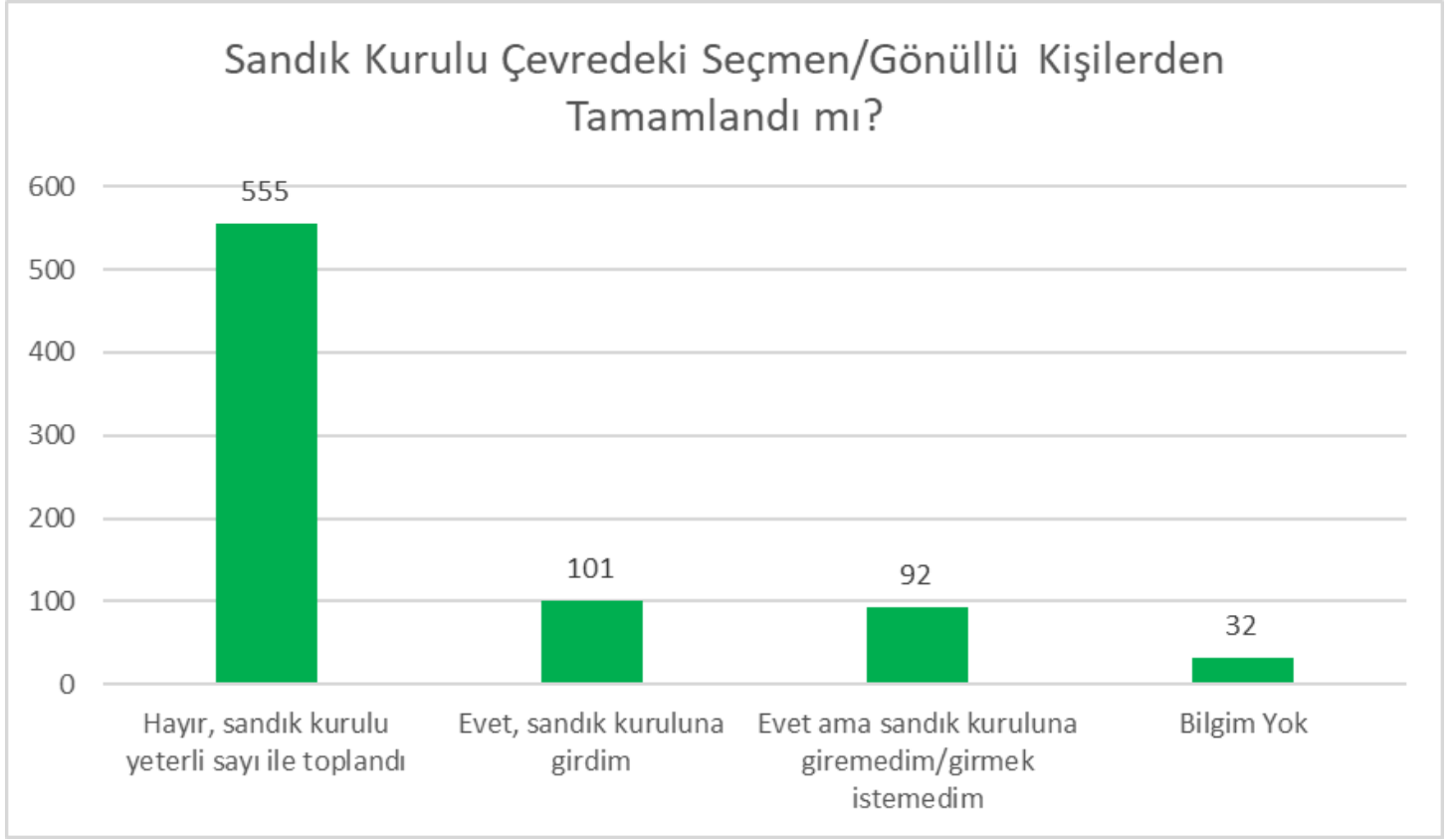
Grafik 8: Eğitimlere Katılım

Katılımcıların yüzde 75'i eğitimden oldukça memnun kaldıklarını, yüzde 9'u ise memnun kaldıklarını fakat eğitimin süresinin uzun olduğunu ifade etmiştir. Yüzde 12'si memnun kalmadığını belirtmiştir. Bu bulgu eğitim materyallerinin etkin hazırlandığını ve eğitimci ekibinin başarılı olduğunu göstermektedir.

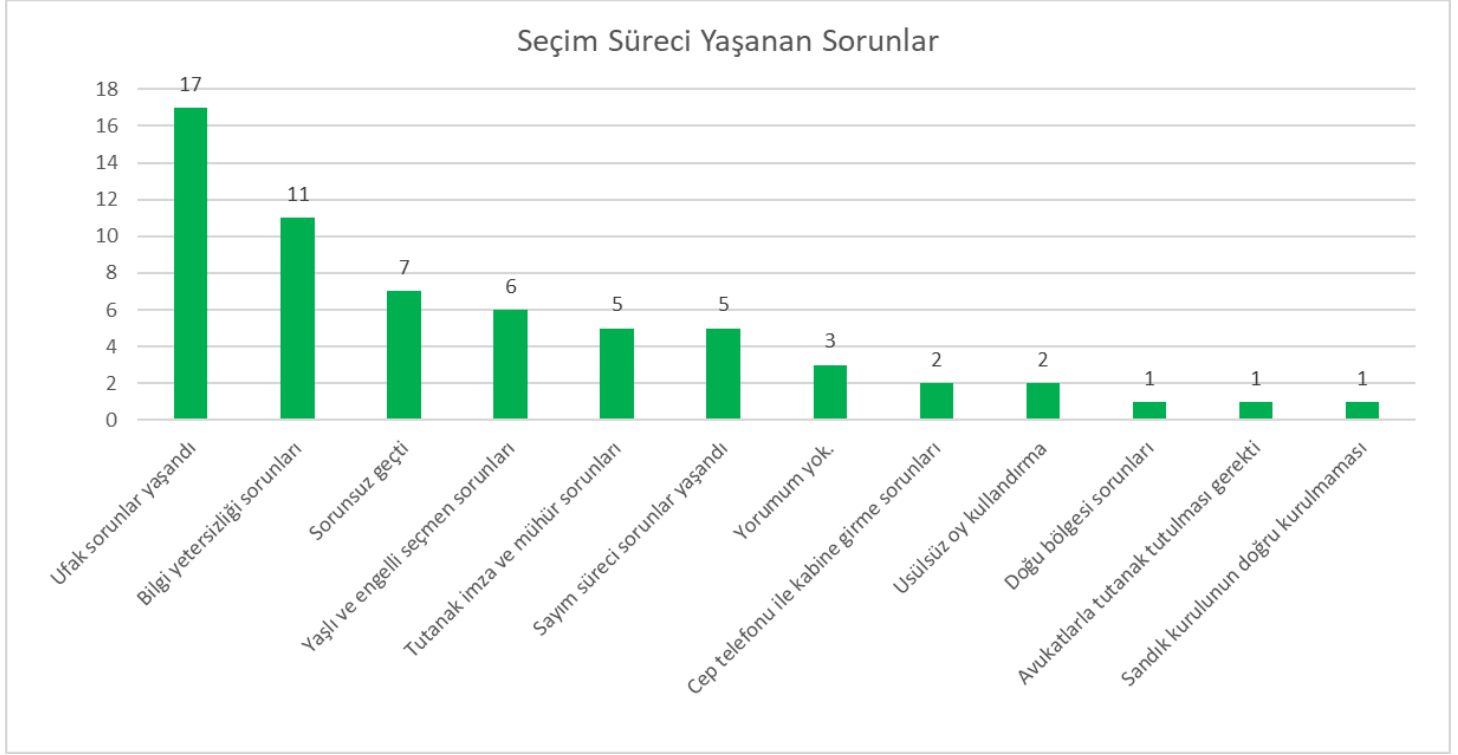
298 Sayılı Kanun ve ilgili genelgeler gereğince sandık güvenliğinin önemli bir ayağı olan sandık kurulları farklı siyasi partilerden gelen görevlilerin katılımıyla gerçekleşmekte, kurulun oluşturulması için yeterli sayı olmadığı hallerde sandık çevresindeki seçmenler eksik kurullara dâhil edilmektedir. Grafik 5'de yer aldığı üzere Oy ve Ötesi gönüllülerinin bulunduğu yerlerin yüzde 71'inde sandık kurulları eksiksiz görevlinin katılımıyla oluşturulmuş, yüzde 12'sinde sandık kurulları eksik sayıda üyeden oluştuğundan Oy ve Ötesi gönüllüleri kurula girmiştir. Sandıkların yüzde 11'inde kurulda eksik olmasına rağmen orada bulunan Oy ve Ötesi gönüllüsü kurula alınmamış, veya gönüllülerimizin oy verdikleri okuldan farklı bir okulda görev aldıkları için, oy vermek için gönüllü sandık gözlemciliğinden kısa bir süre de olsa ayrılmalari gerekeceğinden, kendi istekleri ile eksik üyeden teşekkül eden kurullara girmemiştir. Eksik üye bulunmasına rağmen kurula alınmayan Oy ve Ötesi gönüllülerinin oranı, bir önceki seçimle karşılaştırıldığında daha düşüktür.

Grafik 9: Sandık Kurullarına Katılım

Grafik 9'da, Oy ve Ötesi gönüllülerinin görev aldıkları sürece karşılaştıkları sorunlar ve detayları paylaşılmıştır. Buna göre gönüllülerin yüzde 0,08'i herhangi bir sorunla karşılaşmadığını belirtirken kalan kısmı çeşitli sorunlarla karşılaştığını ifade etmiştir. Bu sorunların çözümü için avukat desteği alındığı, yetersiz bilgi sebebiyle yaşanan sorunlarda gönüllülerimizin bilgisine başvurulduğu ve tartışmaların çoğunluğunda gönüllülerimizin yapıcı yaklaşımı ile sorunların çözümlendiği iletilmiştir.

Grafik 10: Seçim Sürecindeki Sorunlar

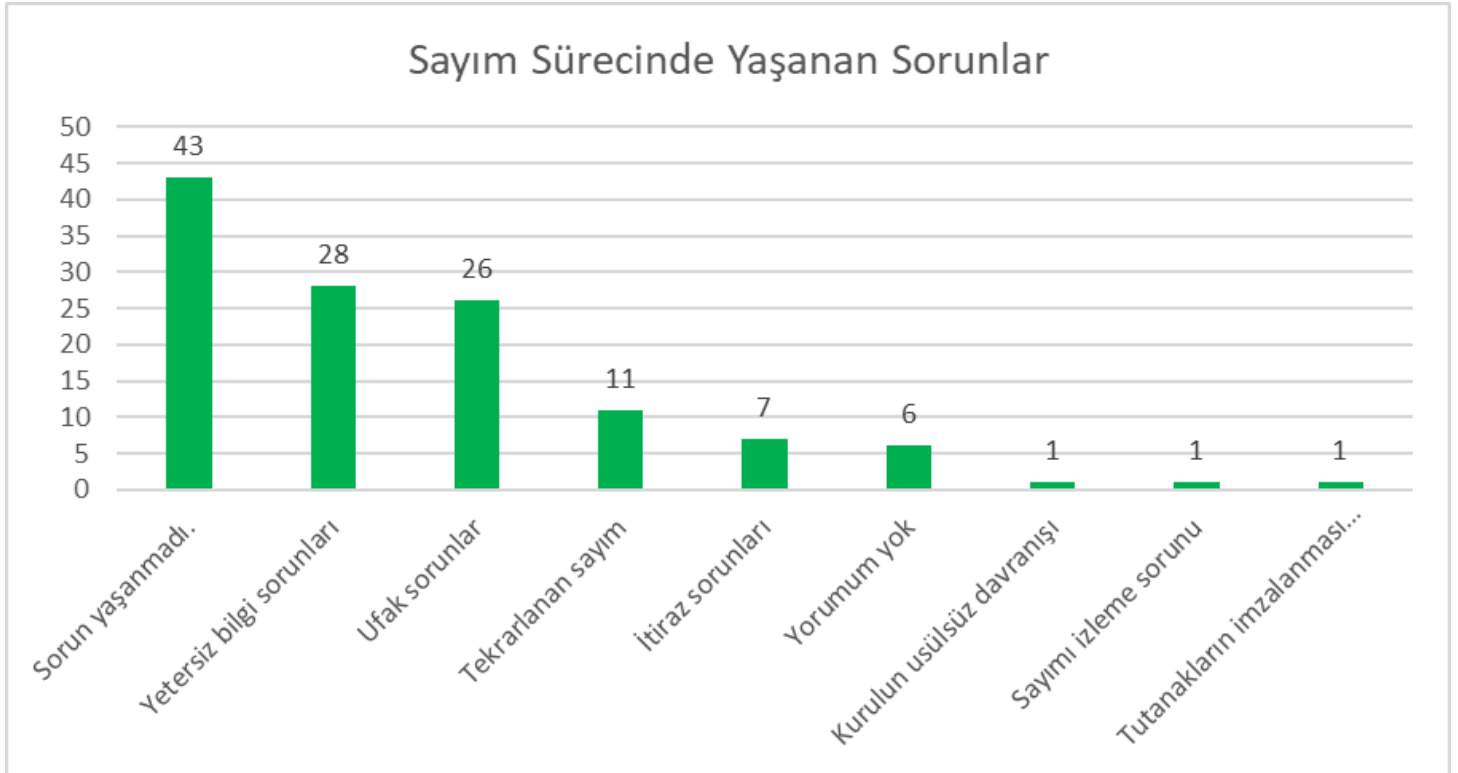

Aşağıda yer alan Tablo 7 Oy ve Ötesi gönüllülerinin seçim sırasında tespit ettikleri ihlalleri ortaya koymaktadır. Sandık kurulunun yönetmeliğe uyumlu şekilde oluşturulmaması ve sandık kurulunun bilgi eksikliği en sık karşılaşılan sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Seçim esnasında engelli ve yaşlı seçmenlerin oy kullanımı ile ilgili, tutanakların oy pusulalarının mühürlenmesi ve imzalanması uygulaması ile ilgili sorunlar tespit edilmiş ve gönüllülerimizin bilgilendirme ve yönlendirmeleri ile, ihtiyaç halinde avukat destekleri ile sorunlar çözülmüştür. Daha önceki seçimlerde de yaşanan bu durumlar ile bu seçimlerde de sık karşılaşılmaması kaygı vericidir ve bu tespit, YSK'nın bu ihlallerin önünü alma yolunda iyileştirmeler yapması gerektiğine dikkat çekmektedir. Bu sık karşılaşılan durumlarla ilgili olarak oyların güvenliğinden sorumlu sandık kurulu başkan ve üyeleri ile gözlemciler uyarılmalı ve önleyici tedbirlerin alınması sağlanmalıdır.

Tablo 7: Seçim Sürecinde Yaşanan Sorunlar

Seçim Sürecindeki Sorun Türü
Sandık kurulunun yönetmeliğe uygun oluşturulmaması
Genelge bilgi eksikliği
Tarafli yaklaşıma sahip sandık başkanı/ Kurul üyeleri
Yaşlı ve engelli seçmen sorunları
Tutanak imza ve mühür sorunları
Usülsüz oy kullandırma
Doğu bölgesi sorunları

Grafik 11: Sayım Sürecinde Yaşanan Sorunlar

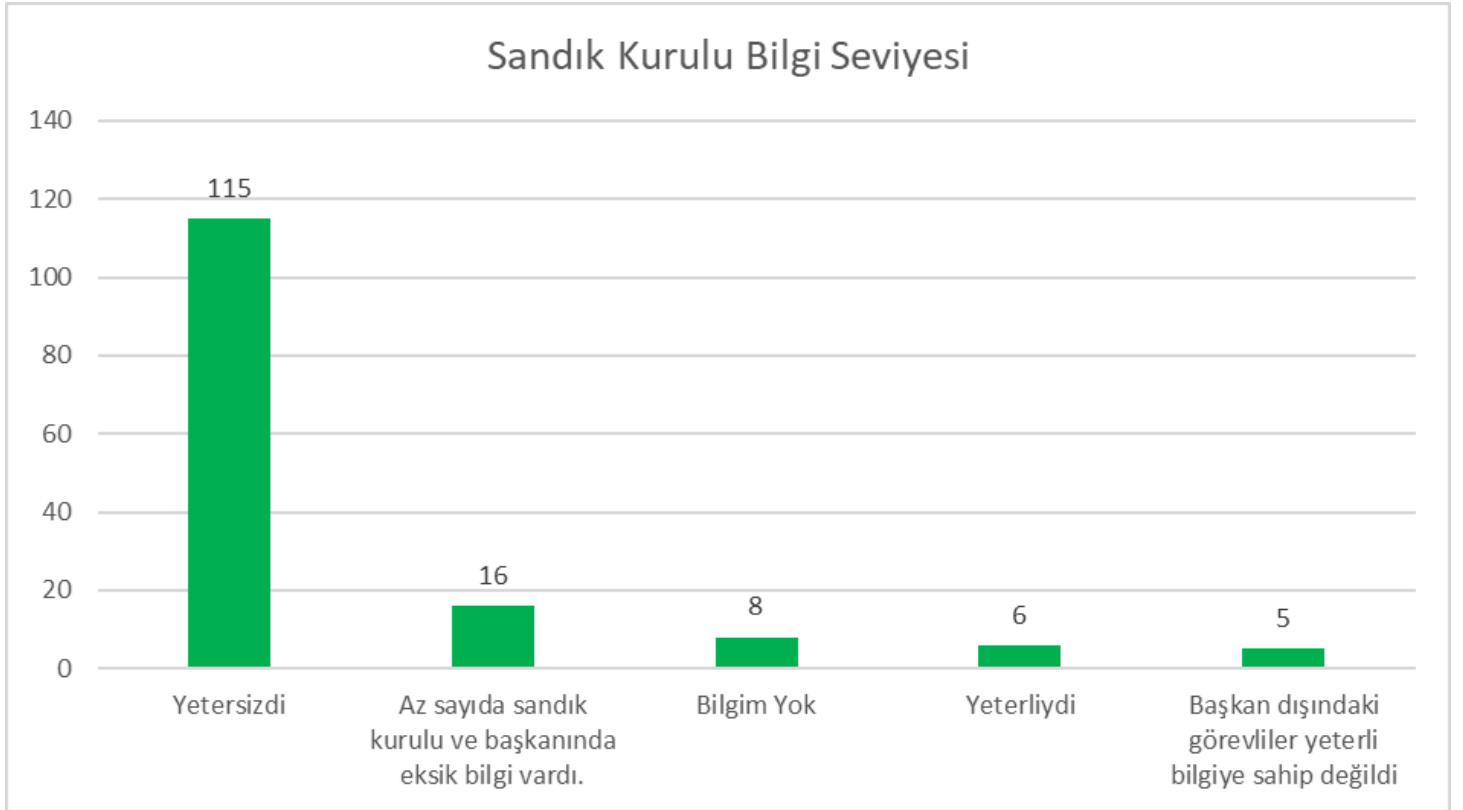

Gönüllülerin gözlemcilik yaptıkları sandıklardaki sayım aşamasına yönelik değerlendirmeleri, Grafik 11 ile en sık görüldenen en az görülen soruna doğru sıralanmıştır. Herhangi bir sorun yaşamadan sayım sürecini tamamlayanların oranı yüzde 35 olarak görülmüştür. Sayım sürecinde genelgede yer alan bilgilere göre hareket edilmemesinin bilgi eksikliğine dayandığı görülmüştür.

Yaşanan sorunların çözüm sürecinde gönüllülerimiz aldıkları eğitimlerde ve genelgede yer alan bilgiler ile sakin ve yapıcı yönlendirmeleri ile çözüme katkı sağlamışlardır.

Gönüllülerimizden görevli oldukları sandıktaki sandık kurulu başkanının bilgi ve donanım bakımından sürece ne kadar hâkim olduklarını değerlendirmelerini istediğimizde, yüzde 77'si genel hatlarıyla bilgilerinin ve genelge hakimiyetlerinin yetersiz olduğunu, yüzde 18'lik kısmının ise süreci yönetebildiğini iletmişlerdir.

Grafik 12: Sandık Kurulu Bilgi Seviyesi

III. BÖLÜM:

3.1. SEÇİM SONUÇLARINA İTİRAZLAR

31 Mart Seçimleri sonrasında bazı il/ilçe/mahallelerde yapılan itirazların sonucuna göre seçimin tekrarlanmasına karar verilmiştir. 2 Haziran 2024 tarihinde Tablo 8’de yer alan bölgelerde seçim tekrarlanmıştır.

Tablo 8 : Seçimin Tekrarlandığı Bölgeler

Secim Tarihi	Secim Türü	İl	İlçe	Mahalle
2 Haziran 2024	Belediye Başkanlığı	Kırklareli	Lüleburgaz	Büyükkarıştıran
2 Haziran 2024	Belediye Başkanlığı	Aksaray	Merkez	Sağlık
2 Haziran 2024	Belediye Başkanlığı	Aksaray	Güzelyurt	
2 Haziran 2024	Belediye Başkanlığı	Kayseri	Pınarbaşı	
2 Haziran 2024	Belediye Başkanlığı	Sivas	Yıldızeli	Güneykaya
2 Haziran 2024	Belediye Başkanlığı	Tunceli	Mazgirt	Akpazar
2 Haziran 2024	Belediye Başkanlığı	Şanlıurfa	Hilvan	
2 Haziran 2024	Belediye Meclis Üyeliği	Aksaray	Güzelyurt	
2 Haziran 2024	Belediye Meclis Üyeliği	Kayseri	Pınarbaşı	
2 Haziran 2024	Belediye Meclis Üyeliği	Sivas	Yıldızeli	Güneykaya
2 Haziran 2024	Belediye Meclis Üyeliği	Şanlıurfa	Hilvan	

3.2. VAN İL SEÇİM KURULUNUN KARARI

YSK, seçim takviminde de yer aldığı üzere, 3 Mart 2024 tarihinde aday olabilme şartlarını sağlayan kesin aday listeleri ile seçime katılan siyasi parti ve aday sayılarını açıklamıştır. Ancak kesinleşmemiş seçim sonuçlarının yayımlanmasından sonra, Van İl Seçim Kurulu Belediye Başkanı olarak seçilen Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi (DEM Parti) adayı Abdullah Zeydan'ın Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesinin 2021/194 esas sayılı dosyasında yapılan yargılama sonucunda hakkında verilmiş bir hapis kararı olduğu gerekçesiyle adayın seçilme yeterliliğinin düştüğüne kanaat getirmiş ve başkanlık mazbatasını ikinci seçilen Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) adayı Abdulahat Arvas'a vermeye karar vermiştir.

298 Sayılı Kanun'un 130. maddesinde İl seçim kurulu ve başkanlarının şikâyet üzerine verecekleri kararlarla, sair kararlarına ve tutanaklara itiraz ve olağanüstü itiraz düzenlenmiştir. İlgili düzenlemeye göre adaylar kesinleştikten sonra, adaylara ilişkin itirazda bulunulabilecek hâller sınırlı sayıda olup bu hâller;

- Vatandaşlık,
- Yaş küçüklüğü,
- Okur-yazar olmama ve
- Seçilme yeterliliğini kaybettiren bir mahkûmiyet kararının bulunduğuna ilişkin iddiaların ileri sürülmesinden ibarettir.

Adaylığa ilişkin düzenlemeler hukuki güvenliği sağlamaya yönelik olup, **adaylar kesinleşmeden önce** gerekli incelemelerin ve varsa itirazların yapılması esasına dayanmaktadır. Bu nedenle, Van İl Seçim Kurulunun en çok oyu almış belediye başkanı adayına mazbata verilmeyeceğine ilişkin kararı hukuka aykırıdır. Seçimi kazanan adaylara mazbata verilmemesi kararı **seçilme hakkını** ihlal etmekte iken mazbatanın ikinci en çok oy alan adaya verilmesi çok sayıda seçmenin **seçme hakkını** ihlal etmektedir.

Kararın yayımlanmasının ertesi günü Derneğimiz konuyla ilgili sosyal medya hesaplarından #oyumoyundeğil etiketiyle bir açıklama yayımlamış ve oy verenlerin tercihlerine, seçilen kişilerin seçilme haklarına saygı gösterilmesinin anayasal bir zorunluluk olduğunu ifade etmiştir. Van İl Seçim Kurulu'nun kararına karşı Yüksek Seçim Kuruluna yapılan başvurunun üzerine YSK Abdullah Zeydan'ın adaylığı şeklen de olsa seçim takvimine uygun olarak süresinde ibraz edilmiş ve kabul edilmiş olmasından dolayı 31 Mart 2024 oy verme günü itibarıyla, seçilme yeterliliğini taşımaktadır gerekçesiyle İl Seçim Kurulunun kararının iptaline ve mazbatanın Abdullah Zeydan'a verilmesine karar vermiştir.

3.3. SEÇİM SONRASI DURUM

31 Mart Seçimleri sonrasındaki süreçte (bu raporun yayımlandığı tarihe kadar) Mardin Büyükşehir, Batman, Halfeti, Hakkari ve İstanbul Esenyurt belediye başkanları, Anayasa'nın 127'nci maddesine⁵ ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 47'nci maddesine istinaden İçişleri Bakanlığı kararı ile görevlerinden uzaklaştırılmıştır.

İlgili belediye başkanlarının görevden alınarak kayyım atanması üzerine Türkiye Barolar birliği yayımladığı basın açıklamasında "Kayyım uygulamaları Anayasa'ya, seçme ve seçilme hakkına, demokratik toplumun gereklerine aykırı ve ölçsüz müdahaleye dönüşmüş ve ağırlığını giderek artıran bir düzeye ulaşmıştır. Görevden alınan başkan yerine görevlendirilecek kişi için Kanun, yalnızca belediye başkanı seçilme yeterliliğine sahip olması koşulunu düzenlemiş olmasına rağmen, son kayyım atamalarında, herhangi bir Belediye Meclisi üyesinin değil Valilerin ve Kaymakamların atanması, takdir yetkisinin, seçmenin

⁵ Baro Birlik, <https://www.barobirlik.org.tr/Haberler/kayyim-uygulamasi-anayasa-da-yer-alan-merkez-idarenin-vesayet-yetkisinin-disinda-hukuka-aykiri-bir-85131>

iradesi gözötilmeden kullanıldığının açık bir göstergesidir.” denmiştir. Yapılan uygulamanın hukuk dışı olduğu belirtilmiş ve görevden uzaklaştırılan belediye başkanlarının görevlerine iade edilmesi talep edilmiştir. Bununla birlikte birçok siyasetçi, sivil toplum kuruluşu, sendika ve meslek odası görevden alınmaların demokrasiye aykırı olduğunu ve seçmen iradesinin yok sayıldığını beyan etmiştir.

SONUÇ

31 Mart Mahalli İdareler Genel Seçimleri son 4 yerel seçimin içerisindeki yüzde 78.1 oran ile en düşük katılımlı seçim olarak tarihe geçmiştir.

Bu seçimde 49 ilde 12.000'i aşkın gönüllümüz görev başındaydı. Gönüllülerimizden aldığımız geri bildirimlere bakıldığında, seçim günü sandık başına giden ve seçim mevzuatı konusunda donanımlı gönüllülerimizin, sandık kurullarının genelge ve seçim mevzuatı konusunda yeterli bilgiye sahip olmaması, tartışmalı durumların yönetilmesinde yetersiz kalması nedeniyle seçim ve sayım süreçlerinde etkin rol oynadığı; yapıcı ve sağduyulu yaklaşımları sayesinde daha kontrollü ve barışçıl bir ortamda sürecin tamamlanmasına katkıda buldukları görülmüştür. Süreçte yaşanan sorunların hukuki ve yapıcı anlamda doğru yönetilmesi ve sonuçlandırılması ile ilgili gönüllülerimize verilen eğitimlerin olumlu etkisi sahada hissedilmiştir.

Dernek gönüllülerimizce geliştirilmiş olan gonulluyonetimi.org sitesi yeniden tasarlanarak; gönüllü yönetiminin, iletişimin ve raporlamanın daha etkin yapılması sağlanmış ve saha kullanıcılarından da olumlu geri bildirimler alınmıştır.

Seçim günü; oy kullanma ve sayım aşamalarının yaşanan münferit olaylar dışında sakin bir ortamda tamamlandığı izlenmiştir.

En çok oyu almasına rağmen Van Belediye Başkanı adayına mazbata verilmeyeceğine yönelik Van İl Seçim Kurulu kararı ve akabinde Yüksek Seçim Kurulunun ilgili kararı bozarak, seçilen adaya mazbatasının verilmesine yönelik kararlarına ilişkin **4 Nisan 2024**'te değerlendirmemizi tarihinde kamuoyu ile paylaştık.

31 Mart Seçimleri'nde gönüllülerimiz tutanak.oyveotesi.org adresinden tutanakları sistemimize yüklemiş ve sistemimiz tarafından okunarak işlenmiştir.

Seçim öncesi ve seçim günü sosyal medya kanalları ile yapılan bilgilendirme paylaşımları gönüllülerimizin doğru bilgiye daha kolay ve hızlı şekilde ulaşmasına imkân sağlamıştır. Seçim günü çağrı merkezimizde yer alan tecrübeli gönüllülerimiz ve avukatlarımız ile sahada yaşanan sorunlar için gelen destek talepleri karşılanarak sorun çözümlerine katkı sağlanmıştır.

Halkın iradesi ile seçilen belediye başkanlarının seçim süreci sonrasında kayyım atanarak görevden alınmaları seçmen iradesi yok sayıldığı anlamına gelmektedir. Her ne kadar ilgili gelişmeler seçim sürecinin sonunda gerçekleşmiş olsa da demokratik teamüllere aykırı olan uygulamaların sonlanması hem ülke demokrasisinin gelişmesine katkı sağlayacak hem de

halk iradesi ve seçmenin sandıkta verdiği kararın güvenilirliğine katkı sağlamış olacaktır.

Aralık 2013'ten bu yana görev aldığımız tüm seçimlerde vurguladığımız gibi, bir kez daha ve altını çizerek, **demokratik ve şeffaf seçimlerin yalnızca seçim gününden ibaret olmadığını** belirtiriz. Her zaman **tarafsız ve bağımsız** şekilde, **gönüllülük** esasına dayalı olarak ve seçimlerin **hukuka uygun ve şeffaf** gerçekleşmesi amacıyla yürüttüğümüz çalışmalarımıza devam edecek; yalnızca sandıklara değil, demokrasiye ve birlikteliğimize sahip çıkmayı sürdüreceğiz.

Oy ve Ötesi